

F I N E L C

Suomen yliopistojen kielikeskusten verkosto
The Network of Finnish University Language Centres

Opetus- ja kulttuuriministeriö

28. 08. 2012

no. / /

Opetus- ja kulttuuriministeriö

PL 29

00023 Valtioneuvosto

Viite: OKM038:00/2011

Lausunto: Toiminnallista ruotsia - lähtökohtia ruotsin opetuksen kehittämiseksi toisena kotimaisena kielenä

Suomen yliopistojen kielikeskusten verkosto kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä lausuntopyynnöstä. Verkosto keskittyy lausunnossaan oman toimialueensa kannalta olennaisiin seikkoihin, ja tarkastelee raporttia erityisesti kielikoulutusjatkumon näkökulmasta.

Korkeakoulututkinnoista annetun asetuksen perusteella yliopistojen kielikeskukset toimivat koulutusjatkumon loppupään portinvartijatehtävässä varmistamassa toisen kotimaisen kielen taitoa. Onkin luontevaa, että työryhmän raportin toimenpide-ehdotuksissa (erityisesti ehdotus nro 8) kohdistetaan odotuksia myös kielikeskuksiin kohtaan. Myönteistä on, että ehdotettuihin toimenpiteisiin oltaisiin valmiita ohjaamaan erillishoidusta. Toimenpide-ehdotuksen sisältöä on kuitenkin tarkasteltava kriittisesti; tutkintoasetuksessa vaadittavan kielitaidon saavuttaminen menetelmiä kehittämällä on varsin vaikea tehtävä, ja sen realistisuutta ja toteuttamismahdollisuuksia on syytä tarkkaan harkita.

Tutkintoasetuksen kytkentä kielilainsäädäntöön määrittelee yliopistotutkinnon suorittajalta vaaditun kielitaidon tietyille taitotasolle, mutta samaan aikaan yliopistoon otettavien opiskelijoiden ruotsin kielen taito on vuosi vuodelta heikentynyt. Kaikkia korkeakouluopiskelijoita koskevan pakollisen vaatimuksen saavuttamiseksi tarvittavaa perustaitoa ei enää varmisteta edeltävällä koulutusasteella, eli lukio ei tältä osin tuota kaikille ylioppilaille todellista korkeakoulukelpoisuutta. Siten umpeen kurottava ero lähtö- ja tavoitetasojen välillä on kasvanut siinä määrin, että se asettaa kielikeskukset vaikeaan tilanteeseen opetuksen järjestämisen ja voimavarojen riittävyyden suhteen. Kun koko yliopistotutkinnon saaminen voi jäädä riippumaan toisen kotimaisen suorituksesta, muodostuvat myös paineet kielikeskuksiin kohtaan suuriksi. Opetuksen lisääminen esimerkiksi täydentävien opintokurssien muodossa olisi lisärahoituksen turvin mahdollista, mutta lisäopintojen edellyttäminen opiskelijoilta luo jossain määrin ristiriitaisen tilanteen suhteessa tavoitteisiin tutkintojen suoritusaikojen lyhentämiseksi.

Perusasetelma on siis varsin ongelmallinen, ja todellisia, kestäviä ratkaisuja olisi korkeakoulujen näkökulmasta kaksi: joko 1) peruskoulun ja lukion tuottaman kielitaidon selvä kohentuminen, jotta sen varaan voidaan kielikeskuksissa rakentaa tutkintoasetuksen edellyttämä kielitaito, tai 2) lainsäädännön muuttaminen siten, että kytkös korkeakoulututkinnon suorittamisen ja toisen kotimaisen kielen taidon osoittamisen välillä puretaan.

Ensin mainittu vaihtoehto edellyttäisi kaikkien niiden toimenpide-ehdotusten menestyksellistä toteutumista, joita raportissa ehdotetaan kouluopetuksen kehittämiseksi. Opetussuunnitelmien ja oppimisympäristöjen kehittäminen, toiminnallisen kielitaidon ja oppijakeskeisyyden korostaminen sekä opettajankoulutuksen kehittäminen ovat kannatettavia toimenpiteitä, jotka edistäisivät myös korkeasteen kielikoulutuksen tavoitteita. Jos peruskoulu ja lukio tuottaisivat sellaisen kielitaitopohjan kuin niiden pitäisi, korkeakoulujen tehtävä saattaa opiskelijat asetuksen edellyttämälle taitotasolle ruotsin kielessä olisi realistinen. Ylioppilaskokeen ohjaava vaikutus on tunnetusti suuri lukio-opetuksen suhteen, eikä ruotsin ylioppilaskokeen valinnaisuus ole omiaan kannustamaan tavoitteelliseen opiskeluun. Toisaalta lukion ruotsinopetus vaikuttaa edelleen keskittyvän pitkälti ylioppilaskirjoituksiin ja sitä kautta kielen rakenteiden korostamiseen kielitaidon muiden osa-alueiden kustannuksella, vaikka jo lähes puolet ikäluokasta jättää ruotsin kirjoittamatta.

Jälkimmäinen vaihtoehto vaatisi tutkintoasetuksen muuttamisen. Jos korkeakoulutasolla noudatettaisiin samaa logiikkaa kuin ylioppilaskirjoituksissa, korkeakouluopiskelijalla olisi subjektiivinen oikeus opiskella toista kotimaista kieltä ja osoittaa sen taito korkeakoulututkintoon johtavien opintojensa yhteydessä, mutta korkeakoulututkinnon saaminen olisi mahdollista myös ilman ruotsin taidon osoittamista. Voinee ennustaa, että joillakin tieteenaloilla ruotsin suorittaminen osana yliopistotutkintoa vähenisi radikaalisti, kun taas sellaisilla aloilla, joilta työllistytään julkisiin tehtäviin, ruotsin suorittaminen olisi edelleen suosituttua. Ruotsin opiskeluun muodostuisi kannustin, koska sen suorittaminen toimisi työmarkkinoilla aitona kilpailuvalttina, jota kaikilla korkeakoulutetuilla ei automaattisesti olisi. Opiskelijan valinta olla osoittamatta ruotsin kielen taitoa yliopistotutkinnossaan ei olisi peruuttamaton, koska toisen kotimaisen taidon osoittamiseen erikseen on olemassa kaksikin toimivaa järjestelmää, valtionhallinnon kielikoe ja yleiset kielitutkinnot.

Raportin toimenpide-ehdotuksiin sisältyvä menetelmien kehittäminen sopisi hyvin yliopistojen kielikeskusten toimintakulttuuriin, jossa pedagoginen kehittäminen on keskeisellä sijalla. Samalla kielikeskusten verkosto voisi jatkaa valtakunnallisten, verkostomaisten kehittämishankkeidensa perinnettä (mm. Korkeakoulujen ruotsin arvioinnin yhtenäistämishanke, Virtuaalikielikeskushanke, Laatu ja kehittäminen ja arviointi yliopisto-opiskelijoiden kieli-, kulttuuri- ja viestintäopinnoissa -hanke). Myös kielikeskusten piirissä tunnistetaan selvästi tarve kehittää ruotsin opetusta uusimman tutkimustiedon pohjalta sekä sellaisin pedagogisin lähestymistavoin ja opetusjärjestelyin, jotka ottavat entistä paremmin huomioon työelämän tarpeet, opiskelijoiden erilaistuvat yksilölliset tarpeet, koulupohjaa täydentävän opetuksen, asenneilmaston jne.

On huomattava, että kehittämisinnostaan ja -osaamisestaan huolimatta kielikeskusten tuskin on mahdollista kehittää sellaisia menetelmiä, jotka yksin ratkaisisivat nykytilanteen. Jos nykytilanteeseen ei tule ratkaisevaa parannusta, eivät korkeakoulut erillisrahoituksenkaan turvin voi luvata paikkaavansa tilannetta, semminkin kun erillisrahoitus ei voine jäädä pysyväksi ratkaisuksi.

Vuokko Paakkonen

Puheenjohtaja

Suomen yliopistojen kielikeskusten verkosto (FINELC)